

У протеклих неколико година у јавности се могу чути оцене да је Српска академија наука и уметности занемела, да је саму себе из друштва изопштила, да је својим неодговорним односом према кључним проблемима државе и народа, каквих, нажалост, има у изобилју, показала да, иако је највиша научна и уметничка установа у држави, ни не покушава да утиче на неке догађаје о којима би морала да се огласи и понуди своје виђење.

Суд јавности је да се САНУ ућутала, да се не оглашава и када би морала да се огласи, у потпуности је тачан. Када је то тако, мора се поставити питање ко је, зашто и на који начин утицао на то да САНУ занеми, да се маргинализује, да изгуби достојанство и углед, да се претвори у трабанта дневне политике. Одговор на то питање је једноставан. Одговорност сноси Извршни одбор Председништва САНУ са председником на челу, који је по положају кључни човек Академије. Ово што сам рекао поткрепићу доказима.

Војводина, Косово и Први српски устанак

Кад је пре осам година изабран за председника, академик Хајдин је у интервјуу који је са њим водио новинар Сава Даутовић изјавио „да Академију хоће да очисти од онога што наша јавност зове медаковићевштином. Од онога што, у њој и у друштву, опстаје као канцер и представља синоним закулисног политичког мешетарења и националне ускогрудости“. Према томе, нови председник је као свој програм инаугурисао обрачун са бившим председником. Узгред, морам да подсетим да је академик Хајдин био потпредседник САНУ у тиму академика Медаковића. За све то време никад се није огласио против Медаковића, медаковићевштине, канцера који се увукао у Академију и закулисног политичког мешетарења. Кренуо је у обрачун против свега тога кад је Медаковић сишао са сцене и престао да буде председник. Коментар оваквом понашању био би сувишан. Међутим, чињеница је да се САНУ у време председниковања Дејана Медаковића често оглашавала заступајући српске интересе и да је сам Медаковић у том оглашавању играо значајну улогу. Њему се није десило то да, кад га новинари питају шта

има да каже о проблему Косова и Метохије, одговори, као председник Хајдин, како он ту нема шта да каже. Можда су и те огромне разлике у умећу оглашавања између Медаковића и Хајдина допринеле томе да се створи комплекс медаковићевштине, који је требало прогнати из Академије.

Ко мало боље прати збивања у Академији и понашање нашег Извршног одбора, у којем је кључна личност председник, уочиће да је из Академије смишљено протерана свака српска политика, а да је заведена политика прећутног саглашавања са свим оним што чини актуелна власт.

Недавно је наш председник у интервјуу датом НИН-у поносно изјавио да је из САНУ протерао политику. Мислим да се с овом његовом изјавом у потпуности можемо сагласити. Међутим, поставља се питање коју политику је протерао, а коју је у Академију увукао. Ко мало боље прати збивања у Академији и понашање нашег Извршног одбора, у којем је кључна личност председник, уочиће да је из Академије смишљено протерана свака српска политика, а да је заведена политика прећутног саглашавања са свим оним што чини актуелна власт. Да то није тако, Академија би се огласила у време када је расправљано о Статуту Војводине, који није у складу с важећим Уставом и којем је циљ дезинтеграција српске државе. На седници Председништва САНУ, на којој је расправљано о Статуту Војводине и неколико чланова Председништва је тражило да се Академија огласи о целини Статута, а не само о одредби која се тичала оснивања Војвођанске академије, председник је, под изговором да је то мешање у дневну политику, енергично ставио до знања да то неће дозволити.

Да је наш председник из Академије протерао сваку српску политику јасно доказује и чињеница да он, са својим најужим тимом, није хтео да дозволи одржавање међународног научног скупа под насловом „Велика Србија – истине, заблуде, злоупотребе“, који су одлучила да организују два одељења, Одељење историјских и Одељење друштвених наука. Кад су та два одељења прибавила средства од спонзора и успешно организовала скуп, Извршни одбор није хтео да финансира издавање „Зборника радова“ са тог скупа. Поменута два одељења су поново нашла спонзоре и „Зборник радова“ је објављен у издању „Српске књижевне задруге“. Кад се та књига нашла у излогу Академијине књижаре, један од чланова Извршног одбора, из тима председника Хајдина, наредио је шефу књижаре да је избаци из излога.

Мање упућени треба да знају да је то било време неоснованих и злобно оркестрираних напада на Србију и Србе у целини, али и на читаву њихову историју. Напади су ишли из

Пише: Василије Ђ. Крестић
недеља, 10 април 2011 10:32

Хага и тамошњег Трибунала, али и из Загреба, Љубљане и многих европских центара. Нико није био позванији од Српске академије наука и уметности да научно провереним чињеницама одговори на те нападе и читавој, и то не само домаћој већ и светској јавности покаже колико су неосновани, нетачни и злонамерни. Председник Хајдин се супротставио тој часној намери колега из два академијина одељења, под изговором да је то уплитање Академије у дневну политику, што он неће да дозволи. Таквим ставом он је стао на страну тужитеља Хашког трибунала и свих оних који су немилосрдно блатили Србију и српски народ, чинећи их одговорним за сва зла која су се десила у ратним збивањима приликом распада Југославије, као и за сам распад.

Избацујући политику из Академије наш председник и његов тим нису хтели да дозволе ни одржавање Међународног научног скупа посвећеног проблемима Косова и Метохије, којим је инострану јавност требало обавестити о стварном стању у том делу Србије. Тај скуп намеравали су да организују Академијин одбор за Косово и Метохију и два одељења, Одељење друштвених и Одељење историјских наука. На састанку који је одржан у кабинету председника, на којем су присуствовали академици Коста Михаиловић, Михаило Ђурић, Стеван Карамата и моја маленкост, сви смо убеђивали председника да такав скуп треба одржати и да је Академија као највиша научна установа позвана да о питању Косова и Метохије јавно иступи с поузданим подацима. Председник се неспретно супротстављао нашим аргументима, при чему му се омакло питање: шта ће нам поводом те намере рећи политичари? Згранути таквим питањем, одговорили смо му да је Академија дужна да иступи с научним подацима, а да политичари те податке, ако им одговарају, могу да уваже, а ако им не одговарају, лако могу да игноришу. Из овога што сам рекао јасно је да је председник Хајдин селективно избацивао политику из Академије, да није водио рачуна о научним обавезама, задацима и угледу установе коју води, већ је ослушкивао како ће шта бити прихваћено од стране актуелног политичког руководства земље.

Морам да вас подсетим, господо академици, да САНУ није на доличан начин, једним већим међународним скупом, како је било планирано, обележила ни 200-ту годишњицу Првог српског устанка. На челу одбора који је имао задатак да организује тај скуп налазио се председник Хајдин. Међутим, како наши тадашњи властодршци из политичких разлога нису хтели да поклоне дужну пажњу том јубилеју, ни наш председник, да им се не би замерио, није се потрудио да било шта учини на организовању научног скупа. Уместо међународног скупа, у САНУ је одржана једна скромна Академија, а у Галерији је Историјски музеј Србије приредио изложбу. САНУ се у том случају понела недостојно. Она није на примерен начин показала колико је значајан за српски народ Први српски устанак. Није исказала дужно поштовање нашим прецима који су изгинули борећи се за слободу нашег народа и за независност наше државе. Таквим поступком, услед превелике, а скроз погрешне политизације, САНУ се и пред домаћом и пред светском јавношћу осрамила, иако је само нешто пре тога имала прилике да види како су Французи и Француска обележили 200-годишњицу своје револуције.

Ромска права и мађарске жртве

Академици који познају рад Академије и начин њеног функционисања, и они који дуже памте, а ја спадам у ту групацију, добро знају да су сви предлози појединих одељења о научним скуповима увек и без било каквих запрека прихватани од стране Извршног одбора и Председништва, зато што та тела нису имала разлога да сумњају у научну компетенцију одељења. Ни у време Јосипа Броза, нити Слободана Милошевића, Извршни одбори Председништва САНУ нису спутавали одељења у њиховим настојањима да путем научних скупова разјасне поједина питања. Извршни одбори се тада нису понашали као да су политички комесаријати или цензори, нису се надређивали одељењима, нити су им стајали на путу у остваривању њихових научних задатака. Ту нову праксу, раније непознату, завео је академик Хајдин. Учинио је то, наводно, у име демократије коју је, нарочито у првој години председниковања, истицао као своју идеју водиљу. Тај привидни демократа, тај председник који се хвали да је из Академије протерао политику, претворио се у политичког комесара који све држи под контролом, без чијег допуштења се за Србију и за Србе у Академији ништа не може учинити.

Кад је већ реч о научним скуповима и протеривању политике из Академије, морам да нагласим да председник Хајдин има двоструке критерије. Док с једне стране спречава одржавање научних скупова којима је циљ одбрана српских националних и државних интереса и жеља да се научно објективно прикаже наша прошлост, он широм отвара врата скуповима којима није увек место у Академији. Нико паметан неће се противити томе да Академија неким научним скупом посвети пажњу положају Рома. Међутим, поставља се питање да ли положај Рома, с научног становишта, а не са друштвеног и

политичког, заслужује толику пажњу да Академија о томе у кратком временском периоду организује четири до пет научних скупова. Политика је заинтересована и од стране међународне заједнице присиљена да се бави положајем Рома, а Академија се подастрла политици не водећи рачуна о науци. Да је председник Хајдин доследан у протеривању политике из Академије, он би морао да стави до знања организаторима скупова о Ромима да се ти скупови могу одржавати и ван Академије, у неким институтима или асоцијацијама појединих министарстава задужених за истински тежак положај ромске популације.

Случај са скуповима о Ромима показује да је из Академије протерана само српска политика, да је она нашем председнику била и остала највећа сметња, а да је спреман да стави Академију на располагање актуелној политици. О томе сведочи и захтев који је недавно стигао Академији од председника Србије Бориса Тадића. Председник Тадић се, не консултујући претходно Академију и њене стручњаке за новију историју, из политичких разлога договорио с председником мађарске државе да Српска и Мађарска академија приступе испитивању броја мађарских жртава у Другом светском рату на подручју Војводине. Иако је то питање у нашој историографији проучено, а број жртава је утврђен, мађарска страна је, са јасним политичким циљевима, у жељи да покаже да је број пострадалих Мађара много већи него што је наша историографија констатовала, успела да добије пристанак председника Тадића да се тај проблем поново испита. Председник Тадић је тада затражио од наше Академије да се укључи у ово преиспитивање. Тако је САНУ од председника државе добила домаћи задатак. Имајући у виду мађарске превасходно политичке циљеве преиспитивања броја жртава и чињеницу да је то домаћи задатак, који Академија као највиша научна установа не би смела да прихвата и да служи дневној политици, Одељење историјских наука није било спремно да се укључи у овај посао. Да наш Извршни одбор не би изневерио очекивања председника државе, посао је поверио једном нашем академику који никад није написао ниједно слово из области историографије. Занимљиво је да тај исти академик у САНУ организује поменуте скупове о Ромима. Како ће тај посао са Мађарима бити обављен, на чију корист а на чију штету, имаћемо прилике да видимо. Ово и не помињем због самог исхода случаја, већ због тога да покажем како је, да ли је и која политика је протерана из Академије, а која се у њој пажљиво и снисходљиво негује.

Кад је већ реч о научним скуповима и протеривању политике из Академије, морам да нагласим да председник Хајдин има двоструке критерије. Док с једне стране спречава одржавање научних скупова којима је циљ одбрана српских националних и државних интереса и жеља да се научно објективно прикаже наша прошлост, он широм отвара врата скуповима којима није увек место у Академији.

Зазирући од српског имена, председник Хајдин није био спреман да дозволи укључивање Академије у изради „Српске енциклопедије“. Извршни одбор је такав став образложио тврдњом да САНУ већ ради на изради свог речника, па да нема потребе да се прихвата посла око израде „Српске енциклопедије“. Тако бесмислено и научно неутемељено образложење није уследило после консултовања академијиних одељења. Била је то самостална одлука Извршног одбора, после које је у „НИН-у“ уследила чак и јавна расправа, под чијим притиском су наш председник и Извршни одбор пристали да се Академија, у друштву са „Матицом српском“ и „Заводом за уџбенике и наставна средства“, прихвати посла израде „Српске енциклопедије“. Када је то учињено, председник Хајдин се више пута похвално изразио о овом пројекту, као једном од најважнијих задатака Академије. Овај податак сведочи о научно неозбиљном и неодговорном односу према пословима прворазредног научног и националног значаја наше Академије.

(Српска) Академија

Врхунац несрпског понашања нашег председника и Извршног одбора исказан је у недавној промени назива тог Академијиног тела. Све до прошлогодишње јунске скупштине САНУ, на којој је прихваћен њен нови Статут, пун назив Извршног одбора био је: Извршни одбор Председништва САНУ. После јунске скупштине, без било какве одлуке, без решења, објашњења или обавештења, у Записницима седница Извршног одбора могли смо да прочитамо да су то Записници седница Извршног одбора Академије, а не Српске академије наука и уметности. Неколико недеља касније, опет без формалног решења, одлуке и било каквог објашњења, председник и остали чланови Извршног одбора нису се на Записнику седнице тог тела потписали као чланови САНУ, како је то било до јунске скупштине, већ су потписани као чланови Академије. Чим је Одељење историјских наука уочило ове промене, с којима није могло да се сагласи, замолило је Извршни одбор да преиспита разлоге за поменуте измене. На две представке Одељења историјских наука којима је тражено да се врате стари називи, будући да нема ни законских, ни статутарних разлога за извршене измене, Извршни одбор је одговорио да је то учињено због „терминолошког усклађивања са чланом 28 Закона о Српској академији наука и уметности, и да се измене назива органа Академије

могу вршити по процедури за измену Закона“.

Будући да је, како сам обавештен од бројних врских правника од којих сам тражио мишљење, од стране Извршног одбора погрешно протумачен члан 28 закона, до ове измене назива Извршног одбора није смело ни да дође, јер се сад може поставити питање о којој академији је реч, поред толико бројних и разноврсних академија у нашој земљи. Да је нашем Извршном одбору стало до тога да се у његовом називу очува пуно име наше установе, да се види да је она Српска академија наука и уметности, а не трговачка, педагошка, музичка, војна или нека друга, он би, ако Закон заиста захтева терминолошко усклађивање, покренуо процедуру за измену Закона. Како то није учинио, а извршио је измене на начин који није у складу са Законом и Статутом, јер он је извршни орган Скупштине и Председништва, које уопште није консултовао, очигледно му је стало до тога да се из назива наше установе избрише одредница по којој се види да је она српска и да је Академија наука и уметности.

Подсећам вас, господо академици, да су за последњих 170 година све установе које су претходиле Српској академији наука и уметности у свом називу имале придев српски као одредницу националне припадности. Тако је било Друштво српске словесности, Српско учено друштво, Српска краљевска академија и Српска академија наука. Сада смо дочекали да се тај придев брише зато што неке смета. Хоћу да верујем да већини академика не смета и да су поносни што су чланови Српске академије наука и уметности, а не неке имагинарне и химеричне академије коју хоће да промовише председник Хајдин и актуелни Извршни одбор.

Кад је реч о самовласној одлуци председника и Извршног одбора, као што је ова којом је избрисано српско име, морамо се присетити и начина на који је донет предлог Закона о Српској академији наука и уметности. И тада, као и овог пута, Извршни одбор није нашао за потребно да предлог достави одељењима да га прегледају, допуне или исправе. Без јавне расправе о документу који је од животне важности за Академију и академике, тај Закон је донет путем октроја. Одељења нису учествовала у његовој изради. Односи на нас, али је донет без нас. Он нам је поклоњен као што самовласни суверени појединих држава верном народу поклањају октроисане уставе. То је учињено од промотера демократије у нашој Академији и у име демократије и демократског начина управљања нашем установом.

Неопходне смене на челу САНУ

На јунској скупштини САНУ изнео сам податак да је наш председник члан Савета за европске интеграције, установе *par excellence* политичког карактера и у којој се налазе особе које не мори брига за српске националне интересе. Право је академика Хајдина да припада коме хоће, па чак и да буде лишен националног осећања, али као председник САНУ не би смео да игнорише чињеницу да се налази на челу Српске академије наука и уметности, да је председник САНУ, а не председник Академије, како се сада потписује на Записницима седница Извршног одбора. И овим поступком академик Хајдин је показао да из Академије протерује све што има српске ознаке, све што одише српским духом и српским расположењем. Од њега нико не тражи да парадире српством, да буде ексклузиван Србенда, да му алфа и омега његових наступа буде српство, али се од њега очекивало да српство не игнорише и из највише научне и уметничке установе га не протерује, него да о њему води бар толико рачуна колико води о несрећним Ромима. Кад ово кажем, морам да вас подсетим, господо академици, а о томе сам већ говорио, да је за време председниковања академика Хајдина на неколико Академијиних међународних скупова, без било какве званичне одлуке надлежних органа, био протеран српски као службени, а заведен енглески као званичан језик. Као и већина евроатлантиста, и наш председник не схвата, како је написао Вацлав Клаус, да „читава идеја Европе не би требало да буде заснована на превише поједностављеном одбацивању патриотизма и националног осећања“ и да би „требало да дозволимо легитимитет речи нација“, а не да се те речи стидимо. По свему ономе што сам досад рекао, чини се да се наш председник баш те речи стиди.

Доказа о томе да је председник Хајдин из Академије протерао политику је, како сам на самом почетку рекао, много, али он није из Академије протерао дневну и мондијалистичку, већ само српску политику. С намером да мондијалистичку политику спроведе што ефикасније, председник је у потпуности подредио својим намерама Извршни одбор. По одредби Статута седнице Председништва би, по правилу, требало да се одржавају једном месечно. Међутим, како би што самосталније доносио одлуке, председник сазива Председништво само два пута годишње. Извршни одбор и председник су завели праксу да у разна тела Академије, комисије и одборе ван Академије, без питања и пристанка одељења, именују увек исте људе, а с намером да створе екипу која ће им бити привржена и послушна. Тиме су они поделили чланове Академије на подобне и неподобне, на употребљиве и неупотребљиве.

Извршни одбор и председник су завели праксу да у разна тела Академије, комисије и одборе ван Академије, без питања и пристанка одељења, именују увек исте људе, а с намером да створе екипу која ће им бити привржена и послушна. Тиме су они поделили чланове Академије на подобне и неподобне, на употребљиве и неупотребљиве.

Било би добро да је Извршни одбор, уместо што је стварао послушнике, више пажње посветио нивоу својих јавних наступа, посебно беседама, које никад нису биле садржајно сиромашније, идејно бесмисленије а језички некоректније, од оних које смо имали прилике да слушамо у неколико последњих година. Исто тако, било би корисније за историју наше Академије да су њени челници посвећивали више пажње нивоу писмености у Записницима седница Извршног одбора и седница Председништва, у којима се могу наћи разни недозвољени пропусти, попут стилских, граматичких, ортографских, интерпункцијских и разних других. Као историчар и директор Архива САНУ имао сам прилике да читам многе Записнике са разних седница, како оне из времена Друштва српске словесности, тако и оне Српског ученог друштва и потоњих академија. Одговорно тврдим да су сви били неупоредиво писменији од оних који су настали у неколико последњих година. И ти Записници, такви какви су, говоре о нама, о нивоу наше писмености и образованости, наше немарности и неодговорности.

Све ово што сам рекао нисам изговорио с намером да било кога повредим. Лично немам ништа против било које особе коју сам поменуо у овом излагању, али сам сматрао и сматрам да се морамо суочити с чињеницама, па и онда кад оне нису пријатне. Учинио сам то с најбољом намером, за добро Академије, да укажем на пропусте и мане који су у њој завладали, а треба их уклонити како би она повратила увелико изгубљен углед у народу којем припада. Указао сам на пропусте зато што нам предстоје избори и што морамо добро да промислимо и отворимо очи при одлучивању како ће бити састављен будући Извршни одбор. Мислим да у њега треба да бирамо широкообразоване академике, људе научног угледа и међународне репутације, оне који ће умети да воде Академију и да је на најбољи начин представљају и у земљи и у иностранству. У Извршни одбор треба да бирамо особе које ће знати шта треба да чини Академија, при чему неће занемарити ни опште, ни националне, нити државне интересе. Чланови Извршног одбора треба да буду академици који неће заступати групне интересе, већ ће увек водити рачуна о читавом чланству и Академији као целини.

Можда ће неки академици ово моје излагање оценити као оштро и реско, што за Академију није уобичајено. Таквој оцени ја се нећу супротставити. Напротив, признајем да у њему има и оштрине и рескости. Међутим, тон мог излагања примерен је кризи националног идентитета наше Академије и њеног научног и моралног интегритета. Зато што су они угрожени, а то сам доказао не свим, већ само одабраним, провереним и тешко оспоривим чињеницама, нисам имао разлога да будем тактичнији и избирљивији у начину критике оних који су Академију увалили у кризу. Циљ ми је да Академија кризу савлада, да се из ње што брже и безболније извуче. Ћутањем и прикривањем проблема пред којима се налазимо, колегијалним повлађивањем онима који сnose одговорност за настану кризу, улађивањемо се све дубље у проблеме, које ускоро нећемо бити у стању да савладамо. Све што сам рекао, рекао сам с најбољом намером, за добро Академије и њен углед, за углед свих нас који смо имали част да постанемо њени чланови, чиме смо преузели обавезу да је потомству предамо неокаљану, цењену и достојанствену.

Коначно, желим да нагласим да ово није мој промотивни говор, како ће га, можда, окарактерисати председник Хајдин. Ја не претендујем на било какву функцију у Академији, али користим своје право да поводом предстојећих избора изнесем своје мишљење, да изразим незадовољство досадашњим радом Извршног одбора и да искажем наду да ће нови Извршни одбор бити бољи и успешнији од садашњег.

(Говор академика Василија Ћ. Крестића, којим је, на Конференцији Српске академије наука и уметности, одржаној 17. марта 2011. године, оптужио вођство САНУ да су маргинализовали ову институцију и довели до тога да изгуби достојанство и углед, да се претвори у трабанта дневне политике)